

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องการติดตามคุณภาพบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้วิจัยได้รวบรวมประเด็นดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการติดตามผลการศึกษา
2. ความสำคัญของการติดตามผล
3. วัตถุประสงค์ของการติดตามผล
4. วิธีการดำเนินการติดตามผล
5. ประโยชน์ของการติดตามผล
6. การจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของสถาบัน
7. คุณภาพบัณฑิตกับการทำงาน

ความหมายของการติดตามผลการศึกษา

การติดตามผลการศึกษา เป็นการติดตามหาข้อมูลเกี่ยวกับนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพตามสาขาที่ได้ศึกษามา เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดการบริการในด้านต่าง ๆ ที่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักศึกษาซึ่งจะเข้ารับการศึกษารุ่นต่อไป ดังนั้นเพื่อให้มีความหมายและความชัดเจนในสาระของการติดตามผลการศึกษา จึงได้มีนักวิชาการด้านการศึกษาฯ ได้เสนอแนวคิดและข้อสรุปไว้ดังนี้

Hayes และ Hopson (1977) กล่าวว่า การติดตามผลเป็นกระบวนการที่จะทำให้ทราบว่าแผนการประกอบอาชีพของนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาได้ประสบความสำเร็จเพียงใด และขณะเดียวกันก็สามารถประเมินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ใช้ด้วย

Miller และคณะ (1978) อ้างถึงใน วันตา เทือกชั้นทอง (2541) กล่าวว่า เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสถาบัน เช่น ลักษณะอาชีพ ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การศึกษาต่อ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผลในด้านวิชาการและประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับการศึกษาไปจากสถาบันของผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว

สมโภชน์ ภูระหงษ์ (2543) กล่าวว่า การติดตามผล คือ วิธีการ กระบวนการ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในหลายๆ ด้านจากผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นความจริงและเป็นปัจจุบันเกี่ยวกับคุณภาพ ข้อบกพร่องของผู้สำเร็จการศึกษา และเป็นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม และเก็บรวบรวมความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาในด้านต่างๆที่ได้ประสบภายหลังจากการสำเร็จการศึกษา เพื่อนำไปเป็นข้อมูลย้อนกลับต่อสถาบันการศึกษาในการปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการศึกษามากยิ่งขึ้น

ดังนั้นการติดตามผล จึงเป็นวิธีการ กระบวนการ หรือเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ ของบัณฑิตที่ได้สำเร็จการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับไปยังสถาบันในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับ และเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่การสอนที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ความสำคัญของการติดตามผล

การติดตามผลเป็นวิธีการสำคัญที่ทำให้ได้ข้อเท็จจริงในด้านคุณภาพ ความก้าวหน้า และข้อบกพร่องของผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งผลที่ได้จากการติดตามผลสามารถนำมาเป็นข้อมูลและแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ผู้สอน และผู้กำลังศึกษาอยู่ โดยสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลอ้างอิงในการฝึกอบรมส่งเสริม และเป็นหลักในการพิจารณารูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มเติมให้กับนักศึกษาปัจจุบัน นอกจากนี้ การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษายังเป็นการแสดงออกถึงความห่วงใย ความสนใจ ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสถาบันที่มีต่อผู้สำเร็จการศึกษา

บุญจิตต์ ณ ลำเลียง (2510) อ้างถึงใน ประทุม ม่วงมี และฉันทนา จันทรวงศ์ (2548) ได้กล่าวว่า การติดตามผลมีความสำคัญต่อกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้สำเร็จการศึกษา การติดตามผลจะช่วยให้ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับข้อมูลในการหางาน เพื่อให้ได้งานเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ นอกจากนี้ยังได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ควรจะต้องจัดให้มีขึ้นในสถาบันการศึกษาอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนต่อไป
2. ผู้ให้คำปรึกษา การติดตามผลเป็นการตรวจสอบผลสำเร็จของโครงการต่างๆ ผลที่ได้รับจะเป็นข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขโครงการต่อไปในอนาคต
3. หน่วยบริการจัดหางาน การได้ทราบว่าผู้สำเร็จการศึกษาได้เข้าทำงานหรือไม่ หน่วยบริการจัดหางานจะได้ใช้ในการพิจารณาบรรจุผู้ที่ยังไม่ได้เข้าทำงานให้ได้งานที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้คนมากที่สุด
4. ผู้บริหารหรือผู้จัดทำหลักสูตร ผลที่ได้จากการติดตามผลจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตร การเรียนการสอนให้ดีขึ้น แล้วยังได้ทราบเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ เช่น การปรับตัวทางอารมณ์ ร่างกาย และสังคม เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ผลิตครู และให้การศึกษาอบรมแก่เยาวชนของชาติยิ่งมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการติดตามผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพของผลผลิต เพราะครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการศึกษา และคุณภาพของครูจะเป็นแบบอย่างให้นักเรียน

ปิยาภรณ์ วงศ์คำจันทร์ (2548) กล่าวว่า การติดตามผลมีความสำคัญต่อระบบการจัดการศึกษาทุกระดับ เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สำเร็จการศึกษาเพื่อที่จะทำให้ได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณภาพและข้อบกพร่องของผู้สำเร็จการศึกษาของสถาบันการศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลไปใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย

ดังนั้น การติดตามผลจึงมีความสำคัญทั้งผู้สำเร็จการศึกษา ที่สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการหางานทำได้รวดเร็วขึ้น และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่รวบรวมได้จากผู้สำเร็จการศึกษามาช่วยใน

การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนในส่วนที่มีข้อบกพร่อง และส่วนที่ดีให้มีการพัฒนามากขึ้น
เหมาะสมกับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

จุดมุ่งหมายของการติดตามผล

การติดตามศึกษาหาข้อมูลกับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งได้มีนักการศึกษาได้สรุปไว้ ดังนี้

วันดา เทือกขันธ์ (2541) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการติดตามผลไว้ดังนี้

1. เพื่อประเมินผลหลักสูตรการศึกษา
2. เพื่อประเมินผลการจัดประสบการณ์ด้านการเรียนการสอน และการฝึกงานของนักศึกษาที่ทางสถานศึกษาจัดให้
3. เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตรและการสอน ให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม
4. เพื่อนำข้อมูลด้านการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจในการทำงาน และเตรียมตัวเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ในการทำงานของนักศึกษาปัจจุบัน

Wentling (1980) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการติดตามผลไว้ดังนี้

1. เพื่อสำรวจอาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว
2. เพื่อสำรวจความต้องการของตลาดแรงงาน
3. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงหลักสูตร
4. เพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ สำหรับเปิดอบรมระยะสั้นๆ ให้กับผู้สำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว
5. เพื่อสำรวจถึงสถานภาพการศึกษาต่อ และการนำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้ในการปฏิบัติ
6. เพื่อประเมินผลงานของหน่วยบริการต่างๆ ที่จัดทำขึ้น เช่น หน่วยบริการแนะแนว หน่วยบริการให้คำปรึกษา และหน่วยจัดงาน
7. เพื่อศึกษาลักษณะงานที่แท้จริงของตำแหน่งหน้าที่การงานต่างๆ ที่หน่วยงานนั้นๆ ต้องการ
8. เพื่อเน้นให้เห็นถึงวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการศึกษาอาชีพให้กับนักศึกษาก่อนที่จะออกไปทำงาน
9. เพื่อดำเนินการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เพื่อเสนอรายงานต่อผู้บริหารหรือส่วนราชการอื่นๆ ที่ต้องการ

Shertzer และ Stone (1981) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการติดตามผล ว่าเพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอน และการให้บริการต่าง ๆ ในสถานศึกษา อีกทั้งเป็นการหาข้อมูลว่า นักศึกษาเก่ามีความสามารถในการประกอบอาชีพอย่างไร

1. เพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่นักเรียนเก่าว่า โรงเรียนยังให้ความสนใจในความก้าวหน้าและความสะดวกสบายของตน
2. เพื่อเป็นการวิเคราะห์ผลของหลักสูตร

3. เพื่อให้ได้เรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับงานอาชีพ
4. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงหลักสูตร
5. เพื่อใช้ฝึกนักศึกษาตามความต้องการของสังคม
6. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาป้องกันการออกจากโรงเรียนกลางคัน
7. เพื่อฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวและพอใจในการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน
8. เพื่อจัดบริการแนะแนว และจัดการศึกษา

บุญเลิศ เล็กสมบูรณ์ (2547) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการติดตามผลบัณฑิตไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของบัณฑิต
2. เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะการทำงานหรือศึกษาต่อของบัณฑิต
3. เพื่อศึกษาการปรับตัวของสถานที่ทำงานและสังคม
4. เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะที่จะนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร

และบริการต่างๆ ที่สนับสนุนการศึกษาในมหาวิทยาลัย

5. เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้บริการแนะแนวแก่นักศึกษาในมหาวิทยาลัย
6. เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัย และผู้ประกอบการซึ่งเป็นนายจ้างของ

บัณฑิต

ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการติดตามผลบัณฑิต จึงเป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ หลักสูตร สภาพ การจัดการเรียนการสอน การให้บริการในด้านต่างๆ ของสถานศึกษา รวมทั้งการศึกษาสภาพปัจจุบันในด้าน สภาวะการทำงาน การศึกษาต่อ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัย และ บุคคลในหน่วยงาน

วิธีการดำเนินการติดตามผล

วิธีติดตามผลจะต้องมีการวางแผนตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นจนถึงขั้นสุดท้าย ซึ่งต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาให้ชัดเจนและแน่นอน สามารถครอบคลุมงานที่จะศึกษาทั้งหมดเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของการดำเนินงาน วิธีการที่ใช้ในการติดตามผลมีหลายวิธี แต่ละวิธีขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการติดตามผลของ ผู้สำเร็จการศึกษา ดังนี้

Deam (1981) อ้างถึงใน สุพีพรรณ พัฒนพาศน์ และทัศนาศาสตร์ (2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ วิธีการที่ใช้ในการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา และความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อวิธีการเหล่านั้น พบว่า แนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินการติดตามผล ดังนี้

1. วัตถุประสงค์เบื้องต้นในการติดตามผล ควรจะประเมินและปรับปรุงเกี่ยวกับการดำเนินการ ของสถาบันว่า บรรลุวัตถุประสงค์ของสถาบันหรือไม่ เรื่องเนื้อหา หลักสูตร บริการแนะแนว และการสอน
2. ควรมีหน่วยงานเฉพาะเพื่อการศึกษาติดตามผล ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง
3. ข้อมูลที่ได้จากการติดตามผล ควรจัดพิมพ์เผยแพร่ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การศึกษาได้รับทราบโดยตรง

4. ข้อเท็จจริงที่ควรรวบรวมได้จากนักศึกษาเก่า ได้แก่ งานที่นักศึกษาเก่าทำอยู่หรืองานที่ทำหลังจากออกจากสถาบันการศึกษาแล้ว ความพึงพอใจในการประกอบอาชีพของนักศึกษาและความประทับใจที่ได้รับจากสถาบันการศึกษา

5. วิธีการที่ใช้ในการติดตามผล ควรจะประกอบด้วยวิธีการต่างๆ รวมกัน เช่น รายงานจากนายจ้าง การสัมภาษณ์ รายงานจากสถาบันการศึกษา การติดต่อทางโทรศัพท์ และการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์

6. แหล่งต่างๆ ที่ควรติดต่ออย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยในการติดตามผล ได้แก่ นักศึกษาผู้บังคับบัญชา อาจารย์ที่ปรึกษาของนักศึกษา คณาจารย์ผู้สอน รวมทั้งนายทะเบียน

7. สิ่งที่สถาบันควรจัดทำ คือ การเตรียมนักศึกษารุ่นใหม่ เพื่อการติดตามผลในอนาคต ควรทำทำเนียบนักศึกษาเก่าให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา จัดวางแผนร่วมกันเพื่อการศึกษาการติดตามผลของสถาบันการศึกษา และการวางแผนอย่างละเอียดในการติดตามผลแต่ละครั้ง

นอกจากนี้ Wentling (1980) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานการติดตามผลไว้อย่างชัดเจน และเป็นขั้นตอน คือ

1. กำหนดกลุ่มประชากรที่จะติดตามผล ในการติดตามจะต้องกำหนดไว้ว่าจะศึกษาช่วงเวลา ปีการศึกษาใด และจำนวนประชากรที่จะศึกษาว่ามีจำนวนเท่าใด

2. เลือกวิธีการที่จะใช้ในการติดตามผล เนื่องจากเทคนิคในการติดตามผลมีหลายวิธี เช่น สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล หรือสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม เป็นต้น ซึ่งเทคนิควิธีการที่จะใช้ในการติดตามผลผู้วิจัยต้องเลือกกำหนดเอาไว้

3. การส่งข้อมูลกลับคืน จำนวนข้อมูลที่จะได้รับกลับคืนมา ผู้วิจัยต้องคำนึงถึงให้มาก เพราะถ้าได้รับข้อมูลกลับคืนมาน้อยย่อมทำให้งานวิจัยนั้นได้ผลออกมาไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้นในการสร้างเครื่องมือหรือแบบสอบถามสำหรับงานติดตามผลต้องออกแบบให้ดี เพราะผู้ตอบแบบสอบถามอาจจะไม่ตอบกลับคืนมาได้ถ้าพบว่าแบบสอบถามนั้นไม่มีสาระสำคัญ อ่านแล้วไม่เข้าใจ มีความสงสัยเกิดขึ้น ข้อมูลที่ตอบไปจะมีผลร้ายต่อผู้ตอบ และใช้เวลามากในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ผู้วิจัยต้องระมัดระวังในการออกแบบสอบถามให้ดี และจะต้องหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลกลับคืนมามากที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. สำรองที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา หลังจากได้จำนวนประชากรที่จะศึกษาแล้วต่อไปก็ต้องสำรวจรายชื่อ พร้อมทั้งที่อยู่ที่สามารถจะติดต่อได้แน่นอนเพื่อจะได้ส่งแบบสอบถามไปให้โดยทางไปรษณีย์สำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกล

5. การจัดส่งแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ที่อยู่แน่นอนแล้วก็จัดส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มประชากรที่จะศึกษา เพื่อสะดวกในการส่งกลับคืน ผู้วิจัยควรจัดพิมพ์ที่อยู่ถึงตนเองพร้อมทั้งติดแสตมป์ไว้เรียบร้อย

6. ติดตามผลสำหรับผู้ที่ยังไม่ได้ตอบแบบสอบถาม จุดประสงค์ของการวิจัยต้องการให้

ได้แบบสอบถามกลับคืนมาร้อยละ 100 เลยทีเดียว แต่นั่นเป็นการยากมากที่จะได้รับเช่นนั้น แต่ถ้าได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาประมาณร้อยละ 60 ก็นับว่าใช้ได้ แต่อาจจะได้ผลไม่ดีเท่าที่ควรนัก ถ้าจะให้ผลดียิ่งขึ้นควรจะให้ได้กลับคืนมาประมาณร้อยละ 80

7. จัดกระทำข้อมูล หลังจากได้รับข้อมูลกลับคืน มาเพียงพอแล้ว ต่อไปก็นำข้อมูลเหล่านี้มาจัดแยกเพื่อวิเคราะห์ผล

ดังนั้นในการติดตามผลจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์เบื้องต้นในการติดตามผล กลุ่มประชากรที่ต้องการติดตามผล ขั้นตอนในการดำเนินงาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงานจากที่ได้ศึกษา เพื่อจะได้ผลการติดตามที่ถูกต้อง ชัดเจน และน่าเชื่อถือ

ประโยชน์ของการติดตามผล

ประทุม แป้นสุวรรณ (2523) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้จากการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา ไว้ดังนี้

1. ทำให้ทราบว่าผู้สำเร็จการศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกอย่างไรบ้าง
ในการประกอบอาชีพ

2. เพื่อหาทางช่วยเหลือผู้สำเร็จการศึกษาที่กำลังมีปัญหา

3. เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการแก้ปัญหาของผู้สำเร็จการศึกษาในด้านการปรับตัว

ต่อการประกอบอาชีพว่ามีวิธีการแก้ไขปัญหายังไรและได้ผลอย่างไร

4. เพื่อรวบรวมข้อมูลประสบการณ์ที่ได้จากการดำรงชีวิตในสังคม

5. เพื่อรวบรวมลักษณะงานที่ประกอบอาชีพ

สำหรับ สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2530) ได้อธิบายประโยชน์ที่สำคัญของการติดตามผลไว้ ดังนี้

1. ใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร

2. ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงโครงการแนะแนว

3. ทำให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของนักเรียน และความจำเป็นก่อนหลังที่นักเรียน

สมควรจะได้รับความช่วยเหลือ

4. ใช้เป็นข้อมูลในการติดตามนักเรียนเป็นรายบุคคล และกลุ่มที่ได้คัดเลือกแล้ว

5. ใช้เป็นข้อมูลในการให้ข้อเสนอแนะแก่นักเรียน

6. ใช้เป็นข้อมูลสำหรับครู อาจารย์ จะได้เห็นความสำคัญของการจัดประสบการณ์

ให้แก่แก่นักเรียน ซึ่งจะมีผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของนักเรียน

การจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของสถาบัน

การจัดการสอนเป็นกระบวนการที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายของการศึกษา และกระบวนการสอนที่จะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับผู้สอนหรืออาจารย์เป็นสำคัญว่ามีประสิทธิภาพในการสอนหรือไม่ ซึ่งอาจารย์ที่มีประสิทธิภาพในการสอนที่ดี ย่อมเป็นที่ยอมรับของนักศึกษา และจากผลการศึกษาของ McDaniel and Revite (1985) อ้างถึงใน นิพนธ์ วรรณเวช (2551) พบว่า อาจารย์ที่นักศึกษาคิดว่ามีประสิทธิภาพในการสอน

ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ 1) เตรียมการเรียนการสอนอย่างดี 2) สามารถใช้อุปกรณ์การสอนอย่างเหมาะสม 3) สร้างข้อสอบซึ่งครอบคลุมเนื้อหา 4) แสวงหาความสนใจในตัวผู้เรียน 5) มีความยุติธรรมในการให้คะแนน ส่วนอาจารย์ที่นักเรียนมีความเห็นว่าไม่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการสอน ได้แก่ 1) ละเลยงานในหน้าที่ 2) ไม่สนใจความรู้สึกรู้สึกผู้เรียน 3) ใช้กระบวนการวัดผลตามอำเภอใจ 4) เน้นกิจกรรมที่ไม่ต้องใช้สติปัญญา ดังนั้นจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการสอนของอาจารย์เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา เพราะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้ ประกอบกับการจัดหลักสูตร และพฤติกรรมการสอนของอาจารย์มีองค์ประกอบที่สัมพันธ์ใกล้ชิด กาญจนา มณีแสง (2540) พบว่า โครงสร้างหลักสูตร ควรประกอบด้วยหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป หมวดวิชาชีพครู หมวดวิชาเอก หมวดวิชาโทของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต มีความเหมาะสมดี อีกทั้งการจัดหลักสูตรวิทยาลัยครู (ฉบับปรับปรุง) 2536 ในภาพรวม มีเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับการปฏิบัติการและฝึกประสบการณ์ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน (กฤษฎ คำคุณธรรม, 2545)

ประทุม ม่วงมี และฉันทนา จันทวงศ์ (2546) พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้มีด้านเนื้อหาสาระที่เรียนตรงกับความต้องการของงาน เนื้อหาที่เรียนทันสมัย แต่การศึกษาดูงานหรือการสร้างเสริมประสบการณ์วิชาชีพที่นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน การฝึกในห้่องปฏิบัติการหรือฝึกภาคสนามยังคงมีการจัดให้กับบัณฑิตน้อย และ การอำนวยความสะดวกการเรียนการสอนที่ต้องมี คือ บริการห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัย สภาพทั่วไปของห้องบรรยาย บริการในการลงทะเบียนของหน่วยทะเบียน บริการอาหาร บริการห้องปฏิบัติ และบริการห้องคอมพิวเตอร์ หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ

คุณลักษณะของอาจารย์และพฤติกรรมการสอน คือ อาจารย์ผู้สอนต้องมีความรู้ในวิชาที่สอน เป็นผู้นำด้านวิชาการ มีคุณธรรม มีการเตรียมการสอนอย่างดี มีประมวลการสอนแจกนินิสิต นิสิตส่วนใหญ่เข้าเรียนสม่ำเสมอ เข้าห้องสมุดค้นคว้าและร่วมกิจกรรมนินิสิต (กาญจนา มณีแสง, 2540) ประทุม ม่วงมี และฉันทนา จันทวงศ์ (2546) กล่าวว่า อาจารย์ผู้สอนมีการให้คำแนะนำและคำปรึกษา และมีความพร้อมในการสอน และในมุมมองของผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา กล่าวว่า ในการปฏิบัติงานและคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา ต้องมีทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความสามารถในทางวิชาการ 2) ด้านเทคนิคทักษะและวิธีการปฏิบัติงาน 3) ด้านบุคลิกภาพและคุณลักษณะส่วนตัว 4) ด้านทัศนคติต่ออาชีพ (กฤษฎ คำคุณธรรม, 2545)

ดังนั้นการจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของสถาบัน จึงมีความสำคัญต่อการนำความรู้ หรือประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ในการทำงาน ซึ่งทำให้บัณฑิตรู้จักนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับอาชีพ และงานที่กำลังทำอยู่ รวมทั้งส่งเสริมให้บัณฑิตยังเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป

คุณภาพบัณฑิตกับการทำงาน

บัณฑิตครู เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บทบาทของครูจะเป็นผู้อำนวยความสะดวก

ความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เป็นผู้คอยกระตุ้นและสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ดังนั้นครูในปัจจุบันจึงต้องเป็นครุมีอาชีพ ที่มีความรอบรู้ทั้งด้านเนื้อหาวิชาการ และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง

จากการศึกษาของนักการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพ หรือคุณลักษณะที่ผู้บังคับบัญชา และบัณฑิตที่สำเร็จ การศึกษาต้องการ ดังนี้

ปราณี รามสูต และคณะ (2548) กล่าวว่า ผู้บังคับบัญชา และบัณฑิตต้องมีคุณลักษณะดังนี้ คือ ด้านความรู้ 1) ความรู้ความสามารถทางวิชาการ 2) การประยุกต์ใช้ความรู้ และการสื่อสารหรือแสดงความคิดเห็น 3) มีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ 4) การใช้เทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ 5) ความรู้ทางวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ 1) ความขยัน 2) อุตทน 3) สู้งาน 4) มีมนุษยสัมพันธ์ 5) ความเป็นประชาธิปไตย 6) ความเป็นผู้นำ 7) ความสามารถในการตัดสินใจ 8) การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง และด้านคุณธรรม 1) ความมีน้ำใจ 2) ความเสียสละ 3) ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ 4) ความมีวินัย 5) ความซื่อสัตย์ 6) ความตรงต่อเวลา 7) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของหน่วยงาน ส่วนลักษณะที่ต้องปรับปรุงแก้ไข คือ ด้านความรู้ 1) การใช้ภาษาต่างประเทศ 2) การคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา 3) การบริหารจัดการระบบงานหรือคน และทักษะการทำงานเป็นทีม ด้านบุคลิกภาพ 1) ความเป็นผู้นำ 2) ความสามารถในการตัดสินใจ 3) และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ด้านคุณธรรมจริยธรรม 1) ความมีน้ำใจ 2) ความเสียสละ และ 3) ความมีวินัย ภาควิชา เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (2550) กล่าวว่า ความพึงพอใจของบัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิตเกี่ยวกับลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. ความพึงพอใจของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

1.1 ด้านความรู้หรือความสามารถทางวิชาการหรือวิชาชีพตามความคิดเห็นของบัณฑิต

ระดับปริญญาตรีมีลักษณะดังนี้ คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ 2) ความสามารถในการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติม 3) แสวงหาความรู้ใหม่เพื่อพัฒนางาน 4) ความรู้ความสามารถเชิงวิชาการทั่วไป

1.2 ด้านความรู้ความสามารถทั่วไป คือ 1) ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง 2) ความมีระเบียบวินัยในการทำงาน 3) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ

1.3 ด้านบุคลิกภาพ คือ 1) การให้ความร่วมมือกับเพื่อนร่วมงาน 2) การปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงาน 3) ความเป็นผู้นำ

1.4 ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ คือ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต 2) ความสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข 3) ความขยัน 4) อุตทน 5) อุตสาหะ 6) ความตรงต่อเวลา

2. ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

2.1 ด้านความรู้หรือความสามารถทางวิชาการหรือวิชาชีพ คือ 1) ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาชีพกับงานที่ได้รับมอบหมาย 2) ความรู้เชิงวิชาการทั่วไป 3) ความสามารถในการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติม 4) แสวงหาความรู้ใหม่เพื่อพัฒนางาน 5) ความรู้เกี่ยวกับงานทั่วไปในหน่วยงาน 6) ความสามารถในการวางแผนการทำงาน

2.2 ด้านความรู้ความสามารถทั่วไป คือ 1) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง 3) ความสามารถในการทำงานเป็นทีม 4) ความมีระเบียบวินัยในการทำงาน 5) ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับระบบงาน 6) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ

2.3 ด้านบุคลิกภาพ คือ 1) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ 2) การปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงาน 3) ความเป็นผู้นำ

2.4 ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ คือ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต 2) การประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี 3) ความขยันอดทน 4) อุทสาหะ 5) ความตรงต่อเวลา 6) ความรับผิดชอบในวิชาชีพ 7) ความเป็นระเบียบวินัยปฏิบัติตามกติกาสังคม 8) ความสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

ดังนั้น คุณภาพการทำงานของบัณฑิต ทำให้ผู้บังคับบัญชา หรือหัวหน้างานพึงพอใจหรือเป็นที่ต้องการของหน่วยงาน ต้องเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ ด้านวิชาชีพ รวมถึงการมีบุคลิกภาพที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฉลวย ชีวภิตาการ และคณะ (2540) ได้ทำการวิจัยเพื่อการศึกษาคุณภาพบัณฑิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 9 คณะ โดยศึกษาจากทัศนคติของผู้ว่าจ้างงานหรือผู้บังคับบัญชาทั้งในภาค รัฐบาลและภาคเอกชน จำนวน 477 หน่วยงาน ผลการวิจัยปรากฏว่านายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาประเมินว่า บัณฑิตของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีคุณภาพดีในอันดับ 7 อันดับแรก ดังนี้ คือ ความประพฤติซึ่งหมายความว่ารวมถึงบุคลิกลักษณะ ท่วงทิวาจา การแต่งกายและการวางตัว การมีมนุษยสัมพันธ์ ความกระตือรือร้นเพื่อพัฒนาตนเอง ความอดทน ความสามารถในการเรียนรู้ ความสามารถในการวินิจฉัยสั่งการ การตัดสินใจและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ส่วนคุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของผู้บังคับบัญชาหรือ นายจ้างเรียงตามลำดับมากไปหาน้อยดังนี้ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ ความสามารถในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา ความมีมนุษยสัมพันธ์และความรู้ความสามารถเฉพาะสาขาวิชาของตนเอง

อุทุมพร แยมสุข (2546) ได้ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสถาบัน ราชภัฏธนบุรี ปีการศึกษา 2544-2545 พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาการศึกษา มีคุณลักษณะของตนเองในระดับมาก 5 อันดับแรก คือ ความซื่อสัตย์ มีมนุษยสัมพันธ์และมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบ มีความขยันสู้งานและอดทนไม่ย่อท้อ และมีความรักในเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ส่วนคุณลักษณะที่ควรปรับปรุง ได้แก่ ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล ขณะเดียวกัน ชรินทร์ มั่งคั่ง และพนิดา สีนสุวรรณ (2546) ได้ติดตามผลบัณฑิตสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ที่สำเร็จการศึกษา รุ่นปีการศึกษา 2540-2544 จำนวน 70 คน เพื่อติดตามคุณลักษณะของบัณฑิต

พบว่า คุณลักษณะที่บัณฑิตพึงพอใจที่ได้รับจากการศึกษาในสาขาวิชาสังคมศึกษาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความตรงต่อเวลา ความสามารถในการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล ความเชื่อมั่นในตนเองกล้าคิดกล้าตัดสินใจ ความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ความสามารถการพัฒนางาน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ประทุม ม่วงมี และฉันทนา จันทวงศ์ (2546) ได้ติดตามคุณภาพบัณฑิต รุ่นปีการศึกษา 2546 เกี่ยวกับคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาในทศวรรษของหัวหน้างาน และเพื่อนร่วมงานทุกสาขา พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีความสามารถในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การปรับปรุงตนเองให้มีความก้าวหน้า ความสามารถและคุณลักษณะในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาที่จัดอยู่ใน 3 กลุ่มสุดท้าย คือ ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในการทำงาน ความรู้อย่างกว้างขวางในสาขาวิชาอื่นที่ไม่ใช่สาขาที่จบการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ความสามารถในการใช้อินเตอร์เน็ต

สุนันทา แก้วสุข และคณะ (2547) ได้ติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี ปีการศึกษา 2545-2546 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิตในทัศนะของบัณฑิต กับผู้บังคับบัญชาบัณฑิต พบว่าผู้บังคับบัญชาบัณฑิตมีความเห็นตรงกันว่าบัณฑิตมีคุณลักษณะต่างๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนคุณลักษณะรายด้านที่บัณฑิตเห็นว่าตนมีในระดับมาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ การมีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีความรับผิดชอบ ส่วนผู้บังคับบัญชาบัณฑิต เห็นว่าคุณลักษณะที่บัณฑิตมีมาก 3 ลำดับแรกคือ ความซื่อสัตย์ ความขยันสุจริตอดทนไม่ย่อท้อ และมีความเสียสละ เมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิต โดยรวม ในทัศนะของบัณฑิตและผู้บังคับบัญชาบัณฑิต พบว่า ไม่แตกต่างกัน

กาญจนา มณีแสง (2547) ทำการศึกษาคุณภาพบัณฑิตและปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต และวิทยาศาสตร์บัณฑิต จำนวน 460 คน ผู้บังคับบัญชาบัณฑิต 140 คน อาจารย์ผู้สอนบัณฑิต 60 คน พบว่าบัณฑิตมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ มีความใฝ่รู้เกี่ยวกับงานที่ทำ มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และมีจิตใจกว้าง นอกจากนี้ได้มีประเมินคุณภาพบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่นในทัศนะของผู้บังคับบัญชา จำนวน 633 ชุด เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อคุณภาพการทำงานของบัณฑิตในด้านต่างๆ เช่น คุณภาพงานโดยภาพรวม คุณภาพของผลงาน ระยะเวลาในการทำงานแต่ละชิ้นความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่น ความกระตือรือร้นในการทำงาน การมีระบบและมีแบบแผนในการทำงาน การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และกล้าแสดงความคิดเห็น การนำความรู้ความสามารถทางวิชาการมาประยุกต์ใช้กับการทำงาน ความรู้ความสามารถในการเรียนรู้งาน เทคโนโลยีใหม่ๆ ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายและการตรงต่อเวลา พบว่า ผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.0 พอใจต่อคุณภาพงานโดยภาพรวมของบัณฑิตอยู่ในระดับปานกลาง (อโนทัย ตริวานิช และคณะ, 2545)

ลลิตา ปรีดากรณ์ (2547) คุณภาพบัณฑิตมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยรุ่นปีการศึกษา 2543-2546 ตามการรับรู้ของนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะและความรู้

ความสามารถในการทำงานของบัณฑิตมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชนอื่นๆ ตามการรับรู้ของนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา พบว่า คะแนนเฉลี่ยของคุณภาพบัณฑิตโดยรวม และคุณลักษณะทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านความสามารถในการใช้ทักษะในการปฏิบัติงาน และด้านคุณธรรมจริยธรรมของบัณฑิตมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยสูงที่สุด และเมื่อทดสอบความแตกต่างของคุณภาพบัณฑิต พบว่า ทั้งในภาพรวมและคุณลักษณะ 3 ด้านหลักแตกต่างกันอย่างน้อย 2 กลุ่มสถาบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (2548) ได้ศึกษาการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ระหว่างปีการศึกษา 2546-2547 จำนวน 1,053 คน เพื่อศึกษาการมีงานทำ การประกอบอาชีพและคุณลักษณะของบัณฑิต พบว่า คุณลักษณะของบัณฑิตมีดังนี้ ความซื่อสัตย์ มีความรักเพื่อนมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม มีมนุษยสัมพันธ์ และมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีระเบียบวินัย และเคารพในกฎเกณฑ์ขององค์กร มีความขยัน สู้งาน และอดทนไม่ย่อท้อ มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร มีความรู้ลึกซึ้งในสาขาที่เรียน และมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด และกล้าทำ

แพรวพรรณ สุวรรณกิจ (2549) ได้ทำการประเมินคุณภาพบัณฑิต คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2546 เพื่อติดตามสภาพ และประเมินคุณภาพบัณฑิต พบว่า ผลการประเมินคุณภาพของบัณฑิตในด้านวิชาการและความสามารถในการปฏิบัติงานจากบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตทุกสาขาอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงมาก ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในเกณฑ์ดีมาก

กองวิจัยและบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ (2549) ได้ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ปีการศึกษา 2547-2548 เพื่อศึกษาภาวะการมีงานทำ ลักษณะงานของผู้สำเร็จการศึกษา และคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาทุกสาขาวิชาทั้งภาคปกติ และกศ.ปช. ผลจากการสอบถามความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า บัณฑิตจากมหาวิทยาลัย ราชภัฏชัยภูมิมีคุณลักษณะที่น่าพึงพอใจ 5 ลำดับแรก คือ มีความซื่อสัตย์ สามารถประสานงานเพื่อการปฏิบัติงานระหว่างเพื่อนร่วมงานหรือหน่วยงานภายนอก มีความรับผิดชอบ มีความขยันสู้งาน และอดทนไม่ย่อท้อ มีความรู้ความสามารถในการประยุกต์ทฤษฎีและหลักการไปสู่การปฏิบัติงานในอาชีพ หน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนคุณลักษณะที่เห็นว่าควรปรับปรุง 5 ลำดับแรก คือ มีทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศและสามารถติดต่อกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี สามารถใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีต่างๆ ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม มีทักษะในการวิเคราะห์ปัญหา และแก้ปัญหาโดยใช้หลักของเหตุและผล สามารถสัจจิตและแนะนำการปฏิบัติงานให้แก่ผู้ร่วมงานได้ สามารถให้บริการทางวิชาการแก่ผู้อื่นในเรื่องที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่รับผิดชอบ

จิระรัตน์ คุปต์กาญจนากุล (2549) ได้ติดตามผลบัณฑิตครุศาสตรบัณฑิตที่จบการศึกษา ปีการศึกษา 2544 นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลผลิตบัณฑิตสายการศึกษาของสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี เกี่ยวกับภาวะการมีงานทำ คุณลักษณะของบัณฑิตเกี่ยวกับการทำงาน ซึ่งตามความคิดเห็นของบัณฑิตและผู้บังคับบัญชา พบว่า สมรรถภาพการปฏิบัติงานของบัณฑิต มีผลใกล้เคียงกัน โดยคุณสมบัติของบัณฑิตสาย

การศึกษา เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความขยัน การทำงานร่วมกับผู้อื่นตามลำดับ และเห็นว่าบัณฑิตมีความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษต่ำสุด

การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตกลุ่มวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ตามความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน 105 ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน 76 คน และเพื่อนร่วมงานของผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน 84 คน พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษา และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นสอดคล้องเกี่ยวกับผู้สำเร็จการศึกษาได้นำความรู้ทางทฤษฎี และทักษะในเรื่ององค์กรและการจัดการ ไปใช้ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาด้านหลักสูตร ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านอาจารย์ผู้สอน และสภาพแวดล้อม และการให้บริการส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า ด้านบุคลิกภาพเจตคติ และด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้สำเร็จการศึกษา อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานของผู้สำเร็จการศึกษา (ชูชาติ แสนจิตต์, 2548)

ศรีสมร สุริยาศศิน และคณะ (2550) ได้ประเมินความคิดเห็นของผู้ประกอบการ ผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้าง ต่อคุณภาพการทำงานของบัณฑิตจิตวิทยา ที่สำเร็จในปีการศึกษา 2544-2546 ทุกสาขาวิชาเอกได้แก่ สาขาวิชาเอกจิตวิทยาบริการปรึกษาและแนะแนว สาขาวิชาเอกจิตวิทยาสังคม สาขาวิชาเอกจิตวิทยาคลินิก และชุมชน และสาขาวิชาเอกจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ จำนวน 273 ชุด พบว่าผู้ประกอบการ ผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้าง เห็นว่าบัณฑิตจิตวิทยามีบุคลิกภาพ ความสามารถในการทำงาน และมีทักษะในการทำงานอยู่ในระดับดี สำหรับความรู้ และการมีวิสัยทัศน์ในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง

พนธ์ณีย์ วิหคโต (2550) ได้ศึกษาความเหมาะสมของหลักสูตรที่เรียน เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบัณฑิตที่มีต่อความเหมาะสมของหลักสูตรที่เรียน จำแนกตามวิชาเอกที่เรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ในปีพ.ศ.2548-2549 จำนวน 311 คน พบว่า บัณฑิตมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรที่เรียนมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีความเหมาะสมในระดับมากและมีค่าสูงสุดคือเนื้อหาวิชาที่เรียน และ ระยะเวลาที่เรียน ตามลำดับ ส่วนบัณฑิตที่เรียนวิชาเอกแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของหลักสูตรที่เรียนโดยรวมและรายด้านได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอน ระยะเวลาที่เรียน การวัดและประเมินผลการเรียน คุณภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยบัณฑิตที่เรียนวิชาเอกการบัญชีและการตลาดมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบัณฑิตโดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ระยะเวลาที่เรียน การวัดและประเมินผลการเรียนสูงกว่าบัณฑิตที่เรียนวิชาเอกการบริหารทรัพยากรมนุษย์ บัณฑิตและหน่วยงานหรือผู้บังคับบัญชาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรที่เรียนว่า ควรเพิ่มเนื้อหาความรู้และทักษะด้านคอมพิวเตอร์กับด้านภาษาต่างประเทศ โดยเน้นการปฏิบัติหรือประสบการณ์จริง และควรปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยเหมาะสมกับยุคปัจจุบัน

การประเมินความคิดเห็นของบัณฑิตที่สำเร็จในปีการศึกษา 2544-2546 สาขาวิชาเอกจิตวิทยาบริการปรึกษาและแนะแนว สาขาวิชาเอกจิตวิทยาสังคม สาขาวิชาเอกจิตวิทยาคลินิกและชุมชน และสาขาวิชาเอก

จิตวิทยาอุตสาหกรรม และองค์การต่อหลักสูตรจิตวิทยา พบว่า การตั้งวัตถุประสงค์ในการสอน เนื้อหาวิชาที่สอน มีความทันสมัยและสอดคล้องกับภาวะปัจจุบันวิธีการสอน วิธีการวัดผล การประยุกต์ความรู้ใช้ในการทำงาน และการประยุกต์ความรู้ใช้ในการดำเนินชีวิต จำแนกตามรายวิชาพื้นฐานทางจิตวิทยา วิชาเอก บัณฑิตและวิชาเลือก อยู่ในระดับดี (ศรีสมร สุริยาศศิน และคณะ, 2550)

Prince of Songkla University
Pattani Campus